

ՆԵՐՈՒԿՈՒ ԼԱՄԲՐՈՆՅԱՑԻՈՑ

ՃՐՈ ՅԱՆՌՈՒԿ ՈՐ ԳԻՆ

(Շարունակողթիուն)

Գրէ եւ Պօղոս որ յաւուրս մարմնոյ իւրոյ, աղօթս եւ պաղատանս ուժգին գոչ մամբ եւ արտասուօք՝ մատուցանէր առ այն որ կարող էր՝ ապրեցուցանել զնա ի մահուանէ, եւ լսելի լինէր առ լաւութեանն։ Յոքնակի աւուրք՝ ոչ զշարչարանաց օրն ասէ, զի անդ աղօթելով վասն բաժակին անցանելոյ՝ ոչ եղեւ լսելի այլ մեռաւ մարմնով իսկ ասս՝ աղօթել՝ զոր նախ քան զմկրառութիւնն ասէ, զի գալով ի հանդէս հակառակամարտին անմեղութեամբ իւրով հանապազ պատերազմեալ. խնդրէր աղօթիւք՝ զհօր Աստուծոյ օդնականութիւն ընութեանս իրը զտնօրէն եւ ոչ որպէս կարօտ։ Եւ զայս՝ ուժգին զոչմամբ մարմնոյ՝ ի միամիտ աղաչեն եւ լսելի լինէր ի հօրէ. քանզի լաւ էր՝ եւ արժանի մարմնոյն անմեղութեամբն եւ յիւր անմեղութիւնն կալով, ցուցանէր թէ այլ մարդիկ, որք կամաւ հաւանացան զրովին չեն արժանի։ Հայր՝ կոչել որդի քո, քանզի զմեղոյ՝ զոր օտար ծանեայ ի բնութենէ սիրեցին. ի դաւաճանողին զրժելոյ։ Եւ զայս՝ ոչ եւս յաւելու սա՝ թէ արտ զիս՝ իրը զմի ի վարձկանաց քոց. այլ որպէս զճմարիտ կամաց հօրն դիտող. յիւր տոատութիւնն թողու զպարզեւ հատուցմանն ստրջացելոյն։ Ասէ Հայրն ցծառայս իւր վաղվաղակի հանէք զիկատմուճանն առաջին. եւ աղուցէք զմա։ Ծառայս՝ (զհողին) սուրբ՝ զոր ի զրախտն փչեաց Աստուծի մարդն եւ առ ջրէեղեղաւն՝ լինքն առ. եւ ասաց, մի մնասցէ հոգի իմ ի դոսա զայս՝ զգեցոյց Քրիստոս բնութեան մերում ի Յորդանան, յորում եկն հողին էակից ի վերայ նորա։ Քանզի կացեալ ի հանդէս մարտակից դիւացն. եւ բնական կրիւք մարմնոյն չարչարեալ, հնազանդութեամբ խնդրեաց զհօր օդնականութիւնն եւ վայելեալ ի նոյնն, վասն լաւութեանն արժանաւորութեան, եկաց՝ ի կրեն զբնականն դեր ի վերոյ որ ի պարտողն մեղացն եւ եկեալ ի Յորդանան յետ յաղթութեանն ել վաղվաղակի անմեղութեամբն՝ անկարուն ի խոստվանութեան ի մկրտութենէ ջրոյն։ Եւ տեսեալ Աստուծոյ

Հօր, զերեւեցելոյն (?)¹ մարմնով՝ արդարութիւնն հոգւով, իրաւամբք եւ արդարութեամբ զգեցոյց նմին զհողին սուրբ։ Եւ տուք զմատանին ի ձեռս նորա եւ կօշիկս յոտս նորա։ Քանզի այնուհետեւ ի գործ միեւալ՝ կատարէր նշանս եւ սքանչելիս, ընդ աստուածութեանն՝ եւ մարմնոյն ներդործութեամբ որ ի յայս զօրացաւ իրաւամբք, քանզի ասէր ի բժշկելն, զի զիտասչիք թէ լշանութիւն ունի որդի մարդոյ՝ թողուլ զմեղս։ Որդոյն Աստուծոյ՝ ոչ ինչ մեծ էր, բայց մարդոյն՝ կարի սքանչելիս եւ կաւով ծեփեալ զաշո կուրին՝ ի լուսաւորութիւն դարձոյց, եւ ձեռն գնելով՝ զմեռեալս յարուցանէր եւ զախտամեսու՝ բժշկէր, եւ զկերակուրին՝ առատացուցանէր եւ այսպէս՝ զնորին որ սպասէր դարշապարին, ամբացուցեալ կօշկօք, որ ըստ օրէ զգլուխն կոխէր, եւ ոչ խայթոցիւք նորին զայրանայր, կամ ի բնականն արկարանայր։ Արդ սա՝ որ ի սպասաւորելն մեղ, այսպէս զարդարեցաւ, մաղթէր յաւուրս մարմնոյ իւրոյ հօր. զի ներեսցէ մարդկան՝ որք ըստ պատրահաց թշնամեացն կամօք զայթակղեցան եւ մարմնով ի մեղս անօրինեցան։ Իսկ հայրն՝ ձրի զայս ոչ դատեցաւ պարտ, այլ զի ինքն կրեսցէ զգատակիք պատուհասին վասն անօրինելոցն, որ միջնորդէր եւ իրաւամբք բերցէ՝ զձիր թողութեանն առ մարդիկ։ Իսկ նա՝ հնադանդ եղեւ եւ Աստուծ, այնչափ սիրեաց զաշնարհս մինչեւ զորդին իւր միածին ետ, եւ յայտնեալ զոէրն իւր ի մեղ. մինչդեռ մեղաւորքն էաք՝ զիբիստոս ի մահ ած, զոր նիւթեցին հրէայրն՝ ըստ իւրեանց նախանց ձուն, որպէս ասէր ի գիմաց նոցա մարդարէն, կապեսցուք զարդարն՝ զի գիտէի եղեւ մեղ։ Իսկ Տէր մատնէր զնա ի ձեռս չարչարիցն առ մեղս մեր՝ որ վասն առ մեղ սիրոյն՝ արհամարհեաց զամօթ եւ յանձն առ զիիշտ, տալով զթիկունս² ի հարուած, եւ զծնօտս՝ յապատկ, եւ զերեսն՝ ոչ դարձոյց յամօթոյ ընդ երեսս թքանողացն եւ այսպէս ածաւ ի ևորհրդական զենումնն՝ եղնն պարարա ըստ որում եւ ասէ եւ ածէք՝ զեղն պարարակ զենէք, կերիցուք եւ ուրախ լիցուք։

¹ ԲՆ. զերեւեցոյն։

² ԲՆ. զթիկունս։

Ածելն եւ զենելն պաշտօնէիցն է եւ սպասառոր Հոգոյն, որք երեւեալ նմա ի չարչարանս՝ զօրացուցանէին՝ ի զլուխ հանել եւ զենանիլն է ըստ մախանացն սատանայի, որ եղեւ նմին ի կորուստ եւ ըստ չարչարելոյ հրէիցն, եւ ըստ կամաց Աստուծոյ Հօր, որ եղեւ Սիմոն. աս՝ կայ ի զլորումն եւ ի կանգնումն բազմաց: Արդ զինաւ ոչ բոնութեամբ որպէս սպանօղքն կարծեցին այլ պարարեալն անմեղութեամբ. աստուծացեալն մարմին. վասն Հօր՝ փոխանակմէր զինքն պատարագելոյն, որպէս ասէ Պետրոս. Քրիստոսի չարչարելն մարմնով վասն մեր եւ Պօղոս, զի սրբեսցէ իւրով արեամբն զժողովուրդն, ասէ չարչարեցաւ եւ ինքն Տէրն՝ այսպիսի սէր ոչ ոք ունի. թէ զանձն իւր զիցէ ի վերայ բարեկամաց իւրոց: Զայս պատարագս առեալ Աստուծոյ Հօր, ուրախացաւ եւ մեզ՝ ի յայտնելն պիսորչըոյս զօրութիւն մատակարարացն, Խրախոյս հարկանին ուրախութեան, յասելն, զուրածացոյց զմեզ Աստուծած սիրելաւն, որք ունիմք զիրկութիւն ի ձեռն արեան նորա եւ ուրախ էք անճառ եւ փառուրեալ խնդութեամբն եւ Քրիստոս՝ զարձեալ տեսից զձեզ, եւ ուրախ լինցին սիրով ձեր, զոր եւ ըստ նորին անսուս հրաժանին ոչ ոք կարաց հանել յայնցանէ՝ որք ուսեւով զմարմինն իւր եւ ըմպելով զարիւն ի նմա ընակեցան քանզի՝ ով մեկնեսցէ շմեզ ի սիրոյն Քրիստոսի, ոտն հարկարարկանելով ամենայն չարանաց (ՏԸԸ), ասէ առաքեալ: Հաւատացեալ թէ ամենայնի յազդեմք նովաւ որ սիրեացն զմեզ: Զի այս որդի իմ մեռեալ էր՝ եւ եկաց, կորուսեալ՝ եւ դուռ եւ սկսան ուրախ լինել: Արդարեւ մեռեալ: Բայ որում ասէ Պօղոս, մինչդեռ մեռեալն էաք ի մեզս մեր կենդանիս արար զմեզ ի Քրիստոս եւ ոչ ասէ Քրիստոսիւ, այլ թէ ի Քրիստոս քանզի տնօրինութեամբ գլուխն՝ անզամքն կենդանացաք արդ մեռելութիւն էր մարդկութեանս, անխափր բերիլ ի մոլորուատ՝ բացակայութիւնն յոր առ Աստուծած հաւատոցն. յայտնաէ ընդ մարմնոյն Քրիստոսի բնական կրիցն յանմեղութիւն կալով, ամենայն բնութիւնն կենզանացաւ եւ գտաւ: Եւ էր երեց որդի նորայակարարկի եւ մինչդեռ զայր քո զեզն պարարակ, զի ողջամբ ընկալաւ զնա. բարկացաւ՝ եւ ոչ կամէր մտանել: Ոչ ինչ կարօտիմք նորոդ բան՝ ի պէտա հաւանութեան ի մէջ ածել, այլ բա-

հարցանէր թէ զի՞նչ իցէ այն: Յազարակօրինացն վաստակէին հրէայքն, յորժամբ Քրիստոս զայս խորհրդական փրկութիւնս կատարեաց եւ ոչ սահմ տիրապէս յօրինացն, այլ յաւանդութիւն ծերոցն քանզի օրինացն վաստակն, եւ անաչառ քննութիւն, առ այս ձգէր զնոսին գիտութիւն որպէս ասաց Քրիստոս, եթէ հաւատայիք Մովսիսի, հաւատայիք արպեօք՝ եւ ինձ, քանզի նա վասն իմ զրեաց: Սակայն՝ ըստ իւրեանց կարծեացն ասէ, քանզի կարծեն շարաթուքն եւ խորութեամբն գուլ զինքեանս յօրէնան ըստ այսմ. զու հրէայ, յեցեալ ես յօրէնան եւ պարծիս յանձն քո: Արդ գոլով ի նորին վաստակ, ի յառնելն Քրիստոսի ի մեռելոց. եւ յիշանել հոգւոյն յառաքեալն հրապարակախարդութեամբն Պետրոսի գային զիտել զայս խորհուրդը. եւ տակաւին եւս հեռի կալով ի հաւատոյն՝ յապաղէին, քան զի զանահարին զառաքեալն եւ ասեն. մի ուսուցանել յանունն յայն եւ լսէին զմայն երգոց եւ զպարուց: Եւ զի՞նչ այլ երգ՝ եւ պար. քան արանց Գալիլիացոց՝ յամենայն լեզուս խօսել եւ զինի՝ զիազն՝ յորովայնէ յարուցան եւ զիտանդուարաւնել, եւ զիշիւանդս ստուերաւ բժշկել որք եւ ժողովեցին ժողովս. եւ բազմութիւն հաւատացեալոցն միաբանեալ՝ ուրախութեամբ օրէլնէին զԱստուծ. եւ զամենայն ժողովուրդն՝ ուրախ առնէին փառուցէկն՝ ուրախութիւնն՝ եւ հեթանոսք քանզի Փիլիպոսի՝ զներքինին մկըրտական ամենապարհ իւր ուրախութեամբ: Եւ Պետրոս՝ սքանչելի տեսակամբն ճանապարհն արարեալ առ Կուռնելիս ի վարդապետելն՝ էջ հողին սուրբ ի վերայ լուղացն: Իսկ նախանձարեկ ի թլիփատութենէ հաւատացեալքն, զարմանային եւ ասէ պատմութիւնն, թէ յորժամն Պետրոս յերուսաղէմ խզէին ի նմանէ եկն Պետրոս յերուսաղէմ հաւատացեալքն՝ եւ ասէին. թէ առ արս անթլիփատս ևմուտ՝ եւ եկեր: Եւ այս է ասելն կոչեաց զի ի ծառայիցն, հարցանէր թէ զի՞նչ իցէ այն եւ նա ասէ ցնա. զի եղբայր քո՝ եկեալ է եւ եղեն հայր քո զեզն պարարակ, զի ողջամբ ընկալաւ զնա. բարկացաւ՝ եւ ոչ կամէր մտանել: Ոչ ինչ կարօտիմք նորոդ բան՝ ի պէտա հաւանութեան ի մէջ ածել, այլ բա-

ւական է որ առ Պետրոս թլիփատելոցն հարցումն։ Քանզի որպէս ցուցաւ, յորժամ մկրտեաց զտունն կուռնելիոսի, եւ խօսէին ի լեզուս Հոգեւովն. դարձաւ յերուսաղէմ եւ կոչեն ի թլիփատութենէ ժողովն. եւ հարցանեն թէ ընդէ՞ր էջ հոգին սուրբ ի վերայ հեթանոսաց կամ զու՝ զնոսա՝ ընդէ՞ր մկրտեցեր, եւ առ նոսին կերաք։ Իսկ նասկաւ եւ պատմեաց ըստ կարգի, թէ ընդձեզ՝ եւ եղբարքն ձեր հեթանոսք դարձան եւ եկին յաստուածպաշտութիւն։ Եւ որպէս հրէից ժողովոյդ, նոյնպէս եւ հեթանոսաց ետ Աստուած ի ձեռն Քրիստոսի մահուանն զթողութիւն մեղաց, եւ այնպէս ըստ կարգի պատմեաց Պետրոս սոցին՝ զոր առ ինքն տեսիլն, եւ զկուռնելիէի հրեշտակին երեւումնն, եւ զշոգույն սրբոյ իջումն ի տունն կուռնելիէի եւ ի ժողովն, եւ յաճախեաց զբանն ի պէտս նոցին հաւանութեան, յասելն՝ թէ զհասարակաց պարզեւսն եւ նոցա ետ Աստուած իրեւ մեզ։ Եւ լուեալ զայս՝ զարմանային, յասելն՝ ուրեմն եւ ի հեթանոսս զեղան սլարդեւք Հոգւոյն սրբոյ, եւ լուցին սակայն թէ աստ ոմանք լուցին. բայց լրումն ժողովոյ նոցա ընդ ամենայն տեղիս բարկացան եւ ոչ կամեցան դալ ի հաւատան Քրիստոսի՝ վասն նախանձու հեթանոսաց, որպէս ի սոյն գիրս ցուցանէ ըստ կարգի յառաջ ընթացեալ, թէ ի քարոզելն Պօղոսի ի շաբաթն՝ յԱնտիոք Պիսիդեայ ի ժողով հրէիցն, ժողովեցան ամենայն քաղաքն ի վերայ։ Իրեւ տեսին հրէայքն լցան նախանձու, եւ ընդէմ դարձեալ ասացելոցն ի Պօղոսէ, հայհոյէին։ Տեսանե՞ս զոչ մտանելն. դարձեալ յիկոնիոն արարին հեթանոսաց ժողովոյն, եւ ոմանք առէ՝ էին ի հրէայս, եւ ոմանք՝ յառաքեալն եւ ի լիւստրոս քարկոծ ետուն առնել զառաքեալն եւ յորժամ յատեանն Երուսաղէմի՝ ի դատելն Պօղոսի՝ եւ յատենաբանելն, ած զայս ի կարգ բանին թէ՝ ասացես. երթ զի ի հեթանոսս առաքեցից զքեզ, ոչ կարացին տանել, այլ հեղձեալք նախանձուն, ասէին առ հազարապետն՝ բարձ զդա զի ոչ է պարտ զժամ կեւալ. նա՝ եւ բովանդակ թուղթն Հոովմայեցւոց, զնոցին բարկութեամբ՝ ոչ մտանելն նշանակէ յոզոքելն առաքելոյ։ Եւ հայրն ելեալ արտաքս, աղաչէր զնա։ Աղաչէր՝ ի ձեռն առաքելոյն, որ եւ առատացեալ յաղաչէր, ուխտիւք ինդրէի նզով լինել

ի Քրիստոսէ վասն եղբարց իմ եւ աղգականաց ըստ մարմնոյ, եւ բովանդակ թուղթն Հոովմայեցւոց նոցին ի սոյն աղաչանք է։ Պատասխանի ետ՝ եւ ասէ յհայրն, այս քանի՞ ամք են զի ծառայեմք քեզ եւ երբէք զպատուիրանաւ քո՝ ոչ անցի։ Ուշ մի երբէք ուսուր ինձ, զի ուրախ եղէց ընդ բարեկամս իմ, յորժամ լսէին յառաքելոցն. թէ ամենենքեան մեղան, եւ նուազեցան ի վառացն Աստուծոյ, եւ ձրի արդարանան, եւ ասէին ընդհակառակս, ուրեմն՝ յաճախեցուք ի մեղս։ զի նորհքն բարձմացին։ Եւ այս է ասելով, թէ սկսեալ յԱբրահամէ ծառայեմք եւ յեղիպտոս՝ եւ վասն քո պաշտամանդ չարչարեցաք, եւ ի հեթանոսաց՝ զրեցաք զկերակուրս խարեցաք եւ շաբաթացաք եւ օրինօքն վարեալ ոչ զպատուիրանօքս յանցեաք, եւ ոչ թէ ոչ յանցեան այլ խորեանք կարծէին ամբարտաւանութեամբ թէ ոչ յանցեան ի վստահանալն յանձինս՝ առաջնորդ լինել կուրաց եւ լոյս խաւարելոց։ Իսկ մարդարէքն ցուցանեն՝ թէ միշտ են յանցաւորք, սակայն՝ ինքեանք վասն այնը են յանցաւորք, զի ամբարտաւանութեամբ ետուր ինձ, ոչ զգան¹ զյանցանելն։ Ուշ մի ասէ ոչ ետուր ինձ, զի ուրախ եղէց։ Յյոինքն թէ օրինօքն՝ ամենայն մեղաց՝ պատիժ ի վերայ ածեր, զսպանօզն՝ սպանանել եւ հայշոյոզն՝ քարկոծել² եւ ակն ընդ ական եւ ատամն ընդ ատաման եւ զանազան զոհս զուարկաց՝ եւ ոչխարաց եւ զառանց՝ ըստ ամենայն՝ մեղաց պահանջեցեր. եւ որչափ ուլ մի զոհ է վասն մեղաց, ոչ թողեր ինձ ձրի, զի ի նոյնն ուրախացայց ընդ աղգակիցս այլ մեղացն փոխարէն, որ ուլին պատարազաւն քաւի. զուլն պահանջեցեր։ Իսկ հեթանոս որդիդ որ զի գիտութեանն՝ վատթարացոյց ի չնալն ընդ փայտի եւ ընդ քարի կուալաշտութեամբ, եւ այժմ դարձան առքի. ոչ վասն սպանողութեանն՝ քարկոծեցեր եւ ոչ վասն մեղացն՝ զոհս ի նմանէ պահանջեցեր, այլ ասես՝ թէ հաւատայ իմ որդին, թէ վասն քո մեռաւ, եւ արդարանաս։ Բայտ այնմ, եթէ խոստովանեացես բերանով

¹ ԲՆ. ոչ քան։² ԲՆ. քարկոծէ։

քով Տէր զՅիսուս . Եւ հաւատացեն՝ թէ Աստուած յարոյց զնա ի մեռելոց , կեցցես¹ Եւ ոչինչ եղի ի մտի՝ զիտել ի ձեզ՝ բայց միայն զՅիսուս Քրիստոս Եւ զնոյն ի խաչ ելեալ . Եւ զայն՝ որ ոչն զիտէլ զմեղս , վասն մեր՝ մեղս արար , զի մեք՝ եղիցուք նովալ՝ արդարութիւն Աստուծոյ . զայս՝ յորժամ լսէին հրէայք բարկանային մանաւանդ ի տեսանելն զի Պօղոս՝ թողացուցանէր հեթանոսացն զթվատելն Եւ զկերակոց խարութիւնն եւ զշաբաթանալն Եւ զտօն Եւ զամուատն յասելն՝ մի ոք զձեզ զատեսցի ուտելով ըմպելով կամ մասամբք տօնից կամ շարաթուք Եւ երգիծանելով զնոսին որպանէր , որոց Աստուած՝ որովայնն Երեանց է . Եւ փառք՝ ամօթ : Զի իբրեւ Աստուծոյ զգուշանան որովայնին ի կերակոց , ոչ մերձենալ՝ ոչ հպելով զալականացուն՝ ապականութեան տեղին իջուցանել Եւ յաւելոյ՝ ոչ զոյ խսիր հրէի Եւ հեթանոսի այլ մի են ի Քրիստոս , ընդ որ նոքա՝ զայրանային : Խոկ հայրն՝ կամեցեալ զիջուցանել ասէ . Որդեակ դու՛ հանապազ ընդ իս ես Եւ ամենայն որ ինչ իմ է քո է : Եա՛ որ զամենցուն կամի զկեալն , Եւ ի գիտութիւն չշմարտութեան զգալն զիջանէ առ նոցա ակարութիւնն , Եւ ասէ հանապազ առ իս ես՝ մարդարէիւքն Եւ օրինօքն Եւ ամենայն որ ինչ իմ է քո է ըստ առաքելոյ , որոց՝ որ զեղբութիւնն , Եւ փառքն , Եւ կտակարանքն , Եւ օրէնսդրութիւնն , Եւ պաշտօնն , Եւ աւետիքն . որոց՝ հարքն , յորոց Եւ Քրիստոս ըստ մարմնոյ , որ է ի վերայ ամենայնի Աստուած օրհնեալ յաւիտեանս : Տեսանիս զի զամենայնն ունին թէ կամին վայելէլ Եւ Քրիստոս սպասաւոր թվատութեանն , վասն Ե նսոին ճշմարտելոյ զաւետիսն Աստուծոյ եղեւ , բայց ժամ նոքա ոչ ընկալան ողորմութեամբ կոչեաց զհեթանոսս Եւ առ կինն ասէր , ոչ ուրեք առաքեցայ՝ բայց առ իսրայէլ , Եւ առաքեալքն , ձեզ բանս այս՝ փըրկութեան առաքեցաւ , Եւ ամենայն իրօք , նոցա էր ամենայն չորհքն , Եթէ ոչ անձնեշխան կամօք էին հրաժարեալ ըստ որում ասէ , ամենայն որ ինչ իմ է՝ այլ ուրախ լինել պարտ էր , պարտ ասէ զուրախութիւնն . Եւ զեղանակ պարտ լինելոյն ոչ յայտնէ . քանզի շիտէ՝ զի ոչ հաւանին , առ ի նուր առ նոսա

մարդարէութեանն Եսայայ , որպէս ասէ պատմութիւնն վասն Պօղոսի , թէ յորժամ եմուս ի Հոռմ եկին առ նա հրէայքն ասաց՝ ևս եղարք , ոչ ինչ հակառակ գործեցի կրօնիցն հայրենեց , Եւ սկսեալ խօսել առ ի հաւանեցուցանել զնոսա վասն Յիսուսի , յայլուէ մինչեւ ցերեկոյ , (յ)օրինօքն Եւ մարդարէիւք , անմիարան լեալ՝ ոչ հաւանեցան առ սրո յաւել , զճմարիտ մարդարէացաւ ի վերայ ձեր Եսայի . թէ լսելով լուիթիք եւ մի իմասնիք , զի թանձրացան սիրոք ձեր՝ բայց յայտնի լիցի ձեզ՝ զի հեթանոսաց առաքեցաւ փրկութիւնս Աստուծոյ , նորքն եւ լուիցեն : Երդ ըստ այնմ յանլուր ականջն՝ զիորհուրդ ուրախութեանն՝ ոչ ասաց այլ միայն զի պարտ էր : Զի եղայրը քո՛ մեռեալ էր ի մեղս , Եւ եկաց այսուհետեւ , ի բարի գործութեալ էր յանհաւատութիւնն եւ զտաւ ի խորհուրդ հաւատուց , Եւ աղաղակէ տենչանօք . գոհանամ զքէն որ կալար զաջոյ ձեռանէ իմմէ՝ Եւ ի խորհուրդու քո առաջնորդեցեր ինձ Եւ փառօք քոյ ընկալար զիս : Զինչ կայ ինձ բնաւ յերկինս կամ յերկիր , քանզի դու ես Աստուած որբարի իմոյ բաժին Եւ մեր՝ հօտ գոլով հեթանոսաց եկեղեցւոյ , Եւ ծընունդ զտմեր վերին Սիոնի ի ճաշակելն՝ զսքանչելի չնորհիս առատութիւն , զոհացողք լիցուք զինուութիւն Եւ զօրէ Քրիստոսիւ որ փրկեաց զմեզ՝ յանառակ վարուց յորում էաք , (յ)իշխանութենէ խաւարի Եւ կոչեաց ի մասն վիճակի սրբոյն ի լոյս , փութացեալք բարեաց զործոց օճառաւ , զաղս մեղաց Եւ զրազնալ , վաքրել ի սրտից մելոց : Եւ անազտ հայեցողութեամբ յայս խորհուրդ վայելել , Եւ զպարարեալ եղն՝ ըստ իւր արիցն սիրոյ , համարձակութեամբ ի գիտութիւն մտաց ճաշակելով՝ ի նմին բնակել , որպէս ասաց , որ ուտէ զմարմին իմ Եւ ըմպէ զարիւն իմ , յիս բնակեսցէ , Եւ ես ի նմա : Քանզի արդարեւ՝ խորհուզացն ի սոյն , Եւ ճաշակողացն զնա՝ մտացն կոկորդիւ , յառատանալ սիրոյն՝ յորմէ բղիէ զիտութիւնն ոչ այլ ինչ բաժին է , բայց միայն ուրախութիւն ըստ որում Եւ ասաց , սկսան ըւրախ լինել . զի սրտմութեան վիճակի՝ որ գործոց փոխարի ակն ունի յորմէ՝ մարմինս տկարութեամբն՝ կամի : Խոկ արդարացելոցս ի Քրիստոս , Եւ զիրկութիւն ունողացս նորին արեամբն , զինչ այլ բաժին՝ յանզբաղ միտո՞ քան ու-

1 ԲՆ. կԵց/ա:

բախ լինել ի Տէր յամենայն ժամ։ Այլ թէ սնոտի զբաղանք յայսմանէ վրիպէ, աւաղ դրժանացն¹։ Այլ սուրբ հոգին որ ի թիկունս հասէ տկարութեանս մերում, մաղթեսցուք զի զօրացուցէ ի քննելն զայս եւ ոչ անձանց կեալ այլ Քրիստոսի, զի եւ ի նորին փառան հայեսցուք յերկինս, եւ փառս տացուք անուան իւրոյ ընդ Հօր՝ եւ ընդ սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից։ ամէն։

(Վերը)

ՀՅԸ. Հ. Հ. ՈՍԿԵՆԸ

ԳԻՅԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՕՐԵՅ ԴԵՂԵՑԻԿ ՀԵՄԵՄԵՑՈՒԵԺ ՈՒՐԻՇ ՆՄԵՆՈՐԻՆՅԱԿ ԸԹԵՍՊԵԼՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Այս գլուխը չուղեցի աշխատութեանս Ա. Մասին մէջ զետեղել, նկատելով որ հոս քննութեան առարկայ եղող գրեթէ բոլոր հարցերն ալ՝ Պղատնի ծանօթ հատուածն իսկ մէջը հաշուելով, տակաւին վիճելի նիւթեր են։ Խոչեմական չէր կարծեմ յառաջուրնէ արդէն Արայի առասպելին կազմիչ տարր կամ անոր մէկ բեկորը հոչակել բան մը, զոր համեմատական քննութեամբ նախ ցուցընելու է։ Անոր համար ինքոյ նիւթ հարցերը Արայի տեսակէտով նկատելու ենք առ այժմ աւելի իբր համեմատական առասպելներ, որոնց Արայի առասպելին հետ նոյնութիւնը կամ գէթ ներքին սերտ աղերսով կապուած ըլլալը փաստերը պէտք է ցուցընեն։

Հոս մեր առջեւ ելած առաջին հարցը պապիւրոսէ յունարէն ձեռագրի մը մէջ գտնուած նինոսի անունով հին վէպն է, զոր Ա. Վիլքէն հրատարակեց 1893 ին *Hermes* պարբերաթերթին մէջ բաւական ընդարձակ ծանօթագրութիւններով եւ տեղեկութիւններով¹։ Աէպիս վրայ տարիներէ ի վեր առանձին ուշադրութիւն գարձուցած եմ ոչ այնչափ անոր համար, որ նինոսի սիրականն ու կինը միանգամայն Արայի տարիածուն է, այլ որովհետեւ հոս բաւական ընդարձակ եւ նկարագեղ գծերով կը

պատմուի նաեւ նինոսի արշաւանք մը գէպի շայաստան, ուսկից բնականաբար հարց կը ծագի թէ արդեօք վէպիս եւ Արայի առասպելին միջեւ որեւէ աղերս մը չկայ։ Թանկագին գիւտիս մասին գրած է նաեւ Գ. Շմիդ¹, որ վէպին յարուցած գէթ գլխաւոր հարցերուն նկատմամբ Ա. Վիլքէնէն արբեր տեսութիւն մը չունի։ Զեռագիրը գանուած է Եգիպտոս եւ հիմայ կը գտնուի բերլինի պետական թանգարան (Abteilung P. 6926)։ Հատակոտոր է աւելի եւ ամբողջական վէպին թերեւս հազիւ փոքրիկ մէկ բեկորը կացուցանէ։ Գրութեան ժամանակը բուլորվին ստոյդ չէ, բայց վերջին պապիւրոսի ետեւ գրուած հաշուեցուցակէն կը տեսնուի, որ Տրայանոսէ յառաջ է ամէն պարագային, Վիլքէնի կարծիքով թերեւս Պաղպմանց ատենէն։ Հաշուեցուցակը օտար ձեռքէ յաւելուած մընէ, որ կը սկսի Տրայանոսի գահակալութեան 3րդ արևոյն Մայիս 26 էն եւ կը հասնի մինչեւ յաջորդ տարին Մայիս 26։

Վէպին հերոսին նկատմամբ կասկած չէ կարելի յարուցանել, նինոս իբր այսպիսի երկու անդամ կը յիշուի։ Ցաւալի է, որ նինոսի սիրականը պարզապէս չ խօրդ (== աղջկէ. A. IV. 20, V. 29) կամ չ պարձնուու (== կոյս, աղջկէ. A. IV. 23 եւ V. 11) կ'անուանուի եւ ասովլ համեմատութեան էական կոռւանէ մը կը զիկութիւնք։ Ասոր հակառակ թէ նինոսի եւ թէ աղջկան մայրերը անուններով կը յիշուին. մին ձεրչեւա = Տերկեյա, որ աղջկան մայրն է, իսկ միւսը թօմբէր = Թամբէ։ Ասովլ երկուքն ալ զիրարքոյը կ'անուանեն, ուսկից յայտ է թէ երկու նշանուածներն ալ [A. III. 13 եւն] իրարու աղջկան են։ Պապիւրոսի յաջորդ տողերը չկան, բայց ինչպէս Վիլքէն իրաւամբ կը դիմէ, հոն խօսք եղած ըլլալու է աւելի աղջկան վրայ հսկելու եւ հարսանիքի յետաձգման մասին։ Վասն զի անմիջապէս շարունակութեան մէջ կ'ըսուի թէ նինոս իր Գիլքեյա մօրաքրոջ կը դիմէ եւ կ'աղաջէ, որ ամուսնութիւնը աւելորդ տեղ չըխտածգուի։ Թէ ինքը իբր այր մարդ գիւտէ իր խօսքը պահել եւ բազմաթիւ երկիւններու տէր ըլլալով՝ կրնար ինքլինքն ամէն տեսակ վայելքներու տալ, բայց պատերազմէն անարասեա կը գառնայ աստուածմէ միայն յաղթահարուած։ Իսկ հիմայ գերի աղջկան մը կամբին գեռ կը սպասէ, որ ամուսնութեան օրը գայլ

¹ Բն. դրժանացն։² *Hermes*. 1893, S. 161—193.

¹ Wilhelm Schmid, Der griechische Roman (vgl. Neue Jahrbücher für das klassische Altertum), 1904, S. 476—485.